



# HLAPCI

Ivan Cankar

# NASTANEK DRAME IN UPRIZORITEV

---

- ▶ šesta Cankarjeva drama; vrh njegove dramatike
- ▶ snovne pobude: čas deželnozborskih volitev 1907 – zmaga klerikalne stranke, močna sprememba političnega položaja na Slovenskem (predvsem proti liberalnim učiteljem)
- ▶ hlapci = učitelji: Cankarja je motila njihova nenačelnost, vpliv na mlade in množično vključevanje učiteljev v SLS (boljša plača, druge ugodnosti)



- 
- ▶ pisal v Sarajevu od sept. do nov. 1909 – drama ne bo samo obsodba takratnih političnih razmer, temveč tudi osebna drama glavnega junaka
  - ▶ naslov: sprva Novi časi, Nova pota, Sužnji – Hlapci
  - ▶ Cankar sam opozarjal na razpetost besedila med satiričnostjo, tragičnostjo in resnostjo



- 
- ▶ po nastanku drama v cenzurni postopek – prepoved uprizoritve
  - ▶ izšla konec januarja 1910 – večinoma negativne kritike
  - ▶ krstna uprizoritev v Trstu maja 1919, sept. istega let v Zagrebu, decembra tudi v Ljubljani
  - ▶ kasneje številne uprizoritve (zadnja jeseni 2017)



# MOTIVI, TEME IN IDEJE

---

- ▶ **motivi:** lik učitelja prosvetljevalca (Kačur), lik župnika, problem etične krivde, motiv materine boleznin in smrti, motiv volitev, brezbržnost določenega sloja, socialna razslojenost, kovač kot nosilec ideje proletariata – prihodnosti,
- ▶ glavna **tema:** učiteljeva neuklonljivost v spopadu s stvarnostjo privede do njegovega notranjega zloma
- ▶ **ideja:** hkrati tema, hlapčevanje je način obstoja določenega tipa ljudi – to je razširjeno na ves slovenski narod



# IDEJE

---

- ▶ kritika političnih razmer po volitvah 1907
- ▶ ideja breznačajnosti in klečeplazenju učiteljske in druge inteligence
- ▶ kritika neosveščene in pokorščine neukega kmečkega prebivalstva
- ▶ ideja o nemoči posameznika, da bi spremenil dane razmere
- ▶ ideja o odrešilni moči ljubezni



# DRAMSKA ZGRADBA

---

- ▶ pet dejanj – tradicionalna gradnja
- ▶ zasnova: I. dejanje – predzgodba in predstavitev oseb; nakaže nasprotja, ustvarjanje ustreznega vzdušja
- ▶ sprožilni moment: izid volitev
- ▶ zaplet: II. dejanje – prilagajanje učiteljev novim razmeram, Jermanova neuklonljivost,



# DRAMSKA ZGRADBA

---

III. dejanje – načrtovanje zborovanja, dokončni ljubezenski poraz, materino nasprotovanje

- ▶ vrh: III. dejanje – Jermanova odločitev iz hlapcev napraviti ljudi
  - ▶ razplet: IV. dejanje – zborovanje
  - ▶ razsnova: V. dejanje – Jermanova sprava, odločitev za smrt
- 



# DRAMSKI KONFLIKT

---

- ▶ **ZUNANJI** konflikt: nasprotje med Jermanom in župnikom
- ▶ župnikova stališča so **legalna**, zakonita – temeljijo na uradnih zakonih, oblast izvoljena na volitvah
- ▶ Jermanova stališča so **legitimna** – izhajajo iz moralnih zakonov (bori se za pravičnost in druge moralne vrednote)
- ▶ boj: posameznik (poraženec, žrtev) – sistem (zmagovalec)



# DRAMSKI KONFLIKT

---

- ▶ še drugi ***zunanji konflikti***: Komar – Hvastja, Kalandar – žena, Jerman – Komar, Jerman – množica ... (ponazarjajo novo politično situacijo, ne vplivajo pa na Jermana)
  - ▶ **NOTRANJI**: v Jermanu samem – razpetost, da bi izpolnjeval svoje družbeno poslanstvo in ostal etično čist tudi v osebnem življenju (občutek krivde za materino smrt) – **ODLOČILEN!**
- 



# OZNAKA OSEB

---

- ▶ domače branje – natančna analiza posameznih oseb v določenih situacijah

# HLAPCI

- ▶ spremljanje, kdo je označen s tem izrazom, kdaj in zakaj



# KNJIŽ. VRSTA IN KNJIŽ. PERSPEKTIVA

---

▶ besedilo je DRAMA:

a) v širšem smislu vsako dramsko besedilo

b) v ožjem smislu: posebna dramska vrsta, ki je podobna tragediji – ima resno dogajanje, nima pa tragičnega konca

▶ Perspektiva:

a) *tragičnost* – posledica sovražnih zunanjih sil in osebnostnih lastnosti

b) *komičnost* – se kaže na različne načine

---



# KOMIČNA PERSPEKTIVA

---

se kaže kot:

- ▶ **SATIRA:** kritika na komičen način, s posmehom (obnašanje učiteljev)
- ▶ **KARIKATURA:** komičnost, ki temelji na pretiravanju (sprememba na učiteljih)
- ▶ **IRONIJA:** posmeh z videzom resnosti (pečene piške)



# LITERARNE SMERI V HLAPCIH

---

- ▶ satirična *realistična* drama (volitve, spremembe na ljudeh)
  - ▶ *novoromantične* prvine: Jermanova čustvenost, njegova boleča osamljenost, hrepenenje po ljubezni – duhovna vrednota
  - ▶ *simbolizem*: mističen konec – glasova (Duša, dekle, žena)
- 



# JEZIKOVNO-SLOGOVNE ZNAČILNOSTI

---

- ▶ prilagajanje govora značajem in dramskim situacijam (čustven in realističen govor)
- ▶ številne prispodobe (številne povezane z Biblijo)

